

Meeden door de eeuwen heen

Lesbrief voor de basisscholen in Meeden, samengesteld door de Dorpsraadcoöperatie Meeden

Het dorp Meeden is al eeuwen oud. In de geschiedenisboeken komt het voor onder de namen (de) Mieden, Eextermieden, Avermieden, Medum, Meden en de Maiden. De naam van het dorp komt van het woord Mieden, dat laaggelegen land betekent. Nu ligt Meeden op een soort zandrug, die loopt van Winschoten tot aan Muntendam. Mensen uit Meeden zeggen dan ook dat ze **op** Meeden wonen. Aan de noordkant van Meeden is de grondsoort klei. Deze klei ontstond door overstromingen van de Dollard. Het zeewater liep tot aan de Mieden en er bleef elke keer een laagje klei achter. Aan de zuidkant van Meeden was een zeer groot veen- en moerasgebied. De namen Boven Veensloot en Beneden Veensloot herinneren daar nog aan. Dat waren eerst kronkelende veenriviertjes, waarover al in 1600 werd geschreven. Dat grote veengebied is door de eeuwen heen geleidelijk afgegraven. Bewoners van Meeden hebben eeuwen lang turf gestoken en gedroogd om de huizen mee te verwarmen.

Turfsteeken

De allereerste mensen op het grondgebied van Meeden waren jagers en verzamelaars van vruchten en zaden. Het land was woest en onbegaanbaar. De mensen bleven niet op één plek wonen. Tussen Meeden en Zuidbroek zijn overblijfselen van vuurhaarden, vuurstenen en een strijdhamer gevonden. Deze strijdhamer is te zien in het Veenkoloniaal Museum in Veendam en is ongeveer 7.000 jaar oud.

Tussen 1200-1300 was er sprake van de eerste bewoning. Er zijn scherven van kookpotten gevonden en ook oude kloosterstenen uit die tijd. De mensen hielden al vee, want in boeken van het bisdom Münster (Duitse stad) worden de hooilanden van Meeden al genoemd. In

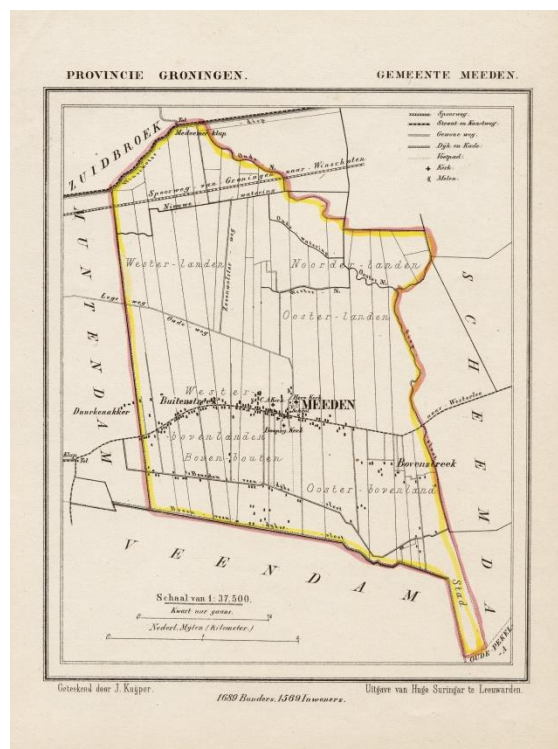
Gebied boven Meeden (ingekleurd), waar de verschillende kleisoorten zich bevinden, klei-inventarisatiekaart (1965)

een boek uit 1463 staat ook dat Meeden bij het bisdom Münster hoorde, wat het geloof betrof.

In oude boeken van de stad Groningen (1435) komen twee dorpen voor: Mieden en Avermieden. Door overstromingen verplaatste de bevolking zich eerst naar de Oude Weg. Die liep iets ten noorden van de Hereweg nu. Daar zijn ook weer kloosterstenen gevonden en overblijfselen van een kerkje en een kerkhof. Uiteindelijk wordt het oude dorp verlaten en gaan de mensen wonen op de hooggelegen zandrug, die we nu de Hereweg noemen.

Op het kaartje →hiernaast is de Oude Weg nog te zien. Deze loopt vanaf de letter M van Meeden eerst recht naar boven en dan schuin naar linksboven

In die tijd waren alle mensen gelovig, katholiek. In een brief over het maken van dijken uit 1441 wordt pastoor Harmen uit Meeden genoemd en in de oude kerk in Zuidbroek staat bij het jaartal 1488 de naam Harmen, kapelaan van Meden. Omdat het kerkje aan de Oude Weg regelmatig onder water kwam te staan, besloten de mensen uit die tijd dat de kerk op een zo hoog mogelijke plaats moest komen. Op een oude steen in de Oude kerk is het jaartal 1482 gevonden. Dat is waarschijnlijk het jaar dat de kerk klaar was. In datzelfde jaar is ook de Martinitoren in Groningen voltooid. De stad Groningen had in die tijd de macht over Meeden.

Oude Kerk aan de Kerkstraat

Doopvont

Bij opgravingen in de kerk is zelfs een doopvont gevonden die ongeveer in het jaar 1250 moet zijn gemaakt en waarschijnlijk uit het kerkje aan de Oude Weg is meegenomen. De allereerste school in Meeden stond ook bij de kerk. Vanaf 1555 moest de pastoor de kinderen lezen, rekenen en schrijven leren. Tegen 1600 was de kerk niet langer katholiek, maar moest de pastoor kiezen. Als hij Hervormd werd, mocht hij blijven. Wilde hij katholiek blijven, dan moest hij weg uit Meeden. Vanaf die tijd spreken we van de Nederlands Hervormde kerk.

In 1643 bestelde het kerkbestuur een orgel voor de kerk. Uit het opschrift in de kerk blijkt dat het orgel van de beroemde orgelmaker Hinsz, in 1751 is geplaatst.

Orgel in de Oude Kerk

Kerktoeren naast de Oude Kerk

Vlakbij de kerk begon men omstreeks 1500 met de bouw van een toren. Deze toren is 21 meter hoog en heeft muren van bijna anderhalve meter dikte. In tijden van gevaar of overstroming konden de mensen zich daarin terugtrekken.

Het gebouw dat nu 't Mennohoes heet, was eerst een Menistenkerk. Een groep aanhangers van het Doopsgezinde geloof begon in 1698 kerkdiensten in een schuur op de plek van 't Mennohoes. Later werd die schuur een echte kerk, waar honderden jaren de Doopsgezinden hun kerkdiensten hielden. De allereerste leider van de Menisten heette Menno Simons.

Gereformeerde Kerk

De Gereformeerde Kerk aan de Hereweg is nog niet zo oud. De gereformeerden hielden hun eerste kerkdiensten in 1835 in de boerderij van de familie Ten Have aan de Bovenstreek. In 1865 werd de Gereformeerde Kerk aan de Hereweg ingewijd. Vanaf die tijd hadden de gereformeerden hun eigen kerk.

Molens

De allereerste bewoners van Meeden waren veeboeren. Het vee graasde op weiden die vaak onder water stonden. Daarom gingen de mensen vanaf 1400 steeds meer dijken aanleggen. Op het land dat niet meer overstroomde, gingen ze graan verbouwen. Er kwam steeds meer grond waarop koren kon worden verbouwd. En zo ontstond het landbouwdorp Meeden. Om het graan te vermalen tot meel, werden molens gebouwd.

In een geschrift uit 1628 wordt al een meulen (molen) genoemd in Meeden. Als je graan liet malen, moest je ook belasting betalen. Die belastingen werden opgetekend in geschriften.

De laatste twee molens die in Meeden gedraaid hebben, waren de 'Rijzende Zon' aan de Molenlaan en molen 'Luth' aan de Kerkstraat. De straat 'Tussen Baide Meulens' heeft zijn naam aan deze beide molens te danken.

Molen 'De Rijzende Zon'

Molen 'Luth'

Het landbouwdorp Meeden

De boeren op Meeden gingen vanaf 1400 niet alleen maar dijken aanleggen om meer land te krijgen. Ze gingen ook voor een betere afvoer van het water zorgen. In 1637 hadden ze het Meedenerdiep gegraven. Daardoor kon het water van de veenriviertjes Beneden en Bovenste Veensloot naar het Muntendammer Diep worden geleid.

Aan de kant van Westerlee liepen de beide veensloten over in het Mastebroek. De boerderij op de grens van Meeden en Westerlee draagt nog steeds de naam Mastenbroek. Door deze maatregelen kwam er veel land beschikbaar voor het verbouwen van graan, aardappels en later ook suikerbieten. Vanaf 1800 stijgen de graanprijzen sterk en worden de boeren uit Meeden rijk. De boerderijen worden

Hotel Dijkstra met slingertuin en mooie bomen

steeds groter en in die tijd konden ze ook grote herenhuizen laten bouwen. Bij die boerderijen en landhuizen werden prachtige slingertuinen aangelegd met vaak erg mooie bomen.

Om het graan te kunnen drogen en op te slaan, werd in 1914 de graansilo van Sprik gebouwd. In dat gebouw kon maar liefst 700.000 kilo graan worden gedroogd en bewaard. Van 700.000 kilo graan kunnen bakkers ongeveer 8.500.000 broden bakken. Tot het jaar 2008 is de silo in werking gebleven.

De silo is inmiddels afgebroken.

De Hereweg

Veel mensen denken dat de Hereweg betekent dat langs die weg heren woonden. Dat is niet de betekenis. Heer is het oude woord voor leger en Hereweg is dus de weg waarover de legers trokken. In de bekende 80-jarige oorlog zijn er zowel Spaanse troepen als soldaten van Willem van Oranje door Meeden getrokken in de tijd van de slag bij Heiligerlee. Eeuwenlang was de Hereweg een breed zandpad met woonhuizen, boerderijen, winkeltjes, molens en cafés. Aan het begin en eind waren vroeger tolhekken.

Tolhek Meedenertol

Bekende tolhek op de grens van Muntendam en Meeden

Wilde je het dorp binnen komen, dan moest je tol (= belasting) betalen. Langs de A7 ligt nu nog de Meedener tol. Die lag vroeger op de grens van Meeden en Scheemda. Bekender in Meeden waren de tolhekken op de grens met Westerlee en Muntendam.

Vanaf 1700 werd de bevolking van Meeden steeds rijker door landbouw, veeteelt en turfwinning. Daardoor kwamen er kleine bedrijfjes, zoals smederijen, bakkerijen en zelfs een houtzagerij.

Het grootste bedrijf in Meeden was de stoomzuivelfabriek, waar boter werd gemaakt. Die werd in 1893 opgericht en de boterfabriek genoemd. Omdat er meer akkerbouw en minder vee kwam, moest de fabriek in 1921 sluiten. Het gebouw kun je nog zien aan het paadje dat vanaf de Hereweg naar het voetbalveld loopt.

Meedener Stoomzuivelfabriek

Meeden - Gemeentehuis

Verder stonden aan de Hereweg nog het gemeentehuis (waar nu Woltman antiquair is, dit is het zogenaamde 'nieuwe gemeentehuis') en een postkantoor (nu 't Eethuske).

Hiernaast is op de foto nog het oude gemeentehuis te zien.

Sport in Meeden

Vanaf 1800 was er grote rijkdom en welvaart onder de boeren in Meeden. Ze waren goed ontwikkeld en wisten dat in Engeland en Duitsland de mensen al aan sport deden. Dat wilden ze ook in Meeden. Daarom richtten ze in 1884 de Meedener Gymnastiekvereniging op. Later is daaruit VOLO ontstaan. In 1908 kwam daar de tennisvereniging TIOLO bij.

Toen sport steeds populairder werd, besloten ze in 1929 De Vereniging Sportterrein Meeden op te richten. Die vereniging liet in 1932 een kermisterrein, dat ook een voetbalveld was, aanleggen. Op die plek is nog steeds het hoofdveld van de VV Meeden (opgericht in 1929). Ook zorgden ze voor een ijsvlakte, die er nog steeds ligt. Verder besloten ze dat er een zweminrichting moest komen. Die was in 1931 klaar. Het was nog geen verwarmd bad. Dat kwam in 1981 en is nu nog steeds in gebruik. Vanaf 2013 is Meeden een officieel door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen erkend Sportdorp.

Wethouder Veenstra onthult het bord 'Sportdorp Meeden' in het zwembad

Oude zwembad

Huidige zwembad

Meeden in de Tweede Wereldoorlog

De meeste bewoners van Meeden zijn de Tweede Wereldoorlog goed doorgekomen. Ze hadden genoeg te eten, omdat ze zelf een groentetuin hadden en dieren voor eieren, melk en vlees. Vaak slachtten ze de dieren illegaal. Er waren wel NSB'ers die de Duitsers steunden, maar ook mensen die onderduikers en joden in hun huis namen. Enkele Meedenaren zaten in het verzet.

Sommige mannen moesten dwangarbeid verrichten in Duitse fabrieken. Daar hebben ze vaak vreselijke dingen meegemaakt, zoals bombardementen, honger en onderdrukking. Landarbeiders die langs de spoorlijn Zuidbroek-Winschoten werkten, hebben regelmatig briefjes van Joden gevonden. Die mensen gooiden de briefjes uit de trein in de hoop dat die bij hun familie terecht zouden komen. Soms is dat gelukt. Die Joodse mensen werden vanuit kamp Westerbork naar de concentratiekampen getransporteerd.

Op de Korte Akkers hadden de Duitsers afweergeschut staan om op Engelse bommenwerpers te kunnen schieten. In 1941 is aan de Boven Veensloot een Engels vliegtuig neergeschoten, waarbij de piloot om het leven kwam. In 1944 werd in Kibbelgaarn (Meedenerveen) tegenover de lagere school nog eens een Engelse bommenwerper neergehaald. Ook hier kwam de piloot om het leven. De Poolse colonne militairen die in 1945 door Meeden reed, werd met gejuich ontvangen. De oorlog was voorbij.

Maidemer Aaierleggers

Van 1812 - 1990 was Meeden een zelfstandige gemeente met een burgemeester, een gemeentehuis en een gemeentewapen. Al voor die tijd hadden veel plaatsen een gemeentewapen met daarop een machtig dier: een arend, een leeuw, een tijger, een slang of een draak.

De bewoners van Meeden, zegt het verhaal, wilden een trotse haan in het wapen. Maar de rijke boeren wilden een hen. Die legden eieren en daar verdiende je geld mee. Maar iedereen in de provincie Groningen lachte de Meedenaren uit om die kip. Vanaf die tijd werden de Meedenaren uitgescholden voor Maidemer Aaierlegger. Uit schaamte is toen die hen niet in het gemeentewapen opgenomen. De scheldnaam wordt nog steeds gebruikt.

Hiernaast staat het gemeentewapen afgebeeld, zoals dat is gebruikt tot 1990.

De kleuren van het veld slaan op de kleigrond (groen) in het noorden van de gemeente en de zandgrond in het zuiden. De leeuw en de boom zijn veel voorkomende symbolen op oude boerderijen in de gemeente.

